

HUR SKALLGÅNGSHUNDEN blev sökhund

Egentligen började nog det hela med en artikel i Brukshunden nummer 1 1955, med rubriken "Brukshunden i skallgångstjänst". Författaren var engagerad i Stockholms skallgångskår, som bildats 1952 och hade runt 900 medlemmar från ett tiotal organisationer.

Text: Staffan Nordin Foto: Shutterstock

Åke Lundquist från Skåne lät sig inspireras av artikeln och skrev i slutet av 1955 ihop ett förslag till tävlingsregler för skallgångshundar. Det var avsett som en idé att bearbeta vidare och grundade sig på praktiska erfarenheter. Hunden skulle provas i att på flera olika sätt, exempelvis fritt sök, finna och påvisa människor i terrängen. Den skulle också provas i dels spårupptag, dels utarbetande av det funna spåret. Detta förslag kom att bli upptakten till en flerårig diskussion om reglerna för den nya gruppen. Ganska snart utkristalliserade sig tre huvudförslag, sinsemellan ganska olika och här benämnda efter deras upphovsmän.

Åke Lundquists förslag - en insatsfärdig skallgångshund

Åke Lundquist från Skåne (ej att förväxla med Åke Lundqvist, Strängnäs, en annan SBK-profil) satt med i regelkommittén. Hans förslag omfattade luktprov (med dagens terminologi vindmarkering),

personsök och spår. I segrarklass (motsvarande dagens elitklass) kan man nog säga att tyngdpunkten låg på spåret. Det var ett 1000 meter långt och 60 minuter gammalt icke-förarspår som hunden först skulle söka rätt på i en 40 x 40 meters ruta. Avsikten var att upptagsrutan för spåret skulle ligga vid sökområdets slut vilket förstas förutsatte ett sökområde per hund. Här låg väl en av svagheterna med detta förslag, att man vill pröva "allt" på ett verklighetsnära sätt men utan att tänka så mycket på dem som skulle arrangera det hela.

Axel Hellgrens förslag - sjukvårdshunden "light"

Axel Hellgren var en legendarisk brukshundman som även han satt med i regelkommittén. Hans förslag var en renodlad personsökhund och förslaget byggde i allt väsentligt på den gamla sjukvårdshundsgruppen (se faktaruta). Av någon outgrundlig anledning hade dock områdets bredd halverats från 100

till 50 meter jämfört med denna grupp. Ekipaget skulle under arbetet följas av en skallgångskedja 20-25 meter bakom föraren, sex personer med 10 meters lucka. Endast rullmarkering var tillåten. Förslaget byggde på väl beprövade moment och var lätt att arrangera men gav ett lite färglöst intryck. Axel var dock en praktiker med god känsla för vad som skulle kunna ingå i en tävlingsgrupp.

Tage Pehrssons förslag - allround-hunden

Tage Pehrsson var SBK:s generalsekretärare, tillika bruksdomare och mycket intresserad av och kunnig i regelfrågor. Även i hans förslag låg tyngdpunkten på spårandet men hunden skulle också provas i personsök och uppletande av föremål. Personsöket skilde sig från de övriga förslagen på så sätt att hunden här avsågs arbeta i en 100 x 100 meter stor ruta, föraren fick fram till markering från hunden uppehålla sig på av tävlingsledaren anvisad plats längs en

Åke Lundquists förslag

Föraren avancerar längs mittstig, markering med ståndskall eller annat tydligt sätt.

Klass	Bredd	Längd	Antal fig	Max-tid
Nybjörjarklass	50 meter	100 meter	3 st	10 minuter
Högre klass	70 meter	150 meter	2 st	8 minuter
Segrarklass	70 meter	200 meter	1 st	6 minuter

Axel Hellgrens förslag

Föraren avancerar längs mittstig, markering med rulle.

Klass	Bredd	Längd	Antal fig	Max-tid
Nybjörjarklass	50 meter	400 meter	3 st	25 minuter
Högre klass	50 meter	500 meter	4 st	25 minuter
Segrarklass	50 meter	600 meter	5 st	30 minuter

Tage Pehrssons förslag

Föraren på av tävlingsledaren anvisad plats, markering med ståndskall.

Klass	Bredd	Längd	Antal fig	Max-tid
Nybjörjarklass	100 meter	100 meter	1 st	3 minuter
Högre klass	100 meter	100 meter	2 st	5 minuter
Segrarklass	100 meter	100 meter	2 st	3 minuter

Interimsreglerna

Föraren avancerar längs mittstig, markering med ståndskall eller rulle.

Klass	Bredd	Längd	Antal fig	Max-tid
Nybjörjarklass	100 meter	400 meter	2 st	25 minuter
Högre klass	100 meter	500 meter	3 st	30 minuter
Segrarklass	100 meter	500 meter	3 st (+2 föremål)	35 minuter

1959 års regler

Föraren rör sig fritt i området, markering med för föraren tydligt sätt.

Klass	Bredd	Längd	Antal fig	Max-tid
Nybjörjarklass	100 meter	150 meter	3 st	15 minuter
Högre klass	150 meter	200 meter	3 st	25 minuter
Segrarklass	150 meter	200 meter	3 st	20 minuter

av rutans sidor. Rutan var lika stor i alla klasser, antalet figuranter var en i nybjörjarklass (motsvarande dagens lägre klass) och två i de övriga klasserna. Markeringen fick bara ske med ståndskall och i segrarklass skulle den ena figuranten, sedan hunden påbörjat markering, resa sig upp och gå 30 meter varunder hunden skulle kretsa kring figuranten och fortsätta skälla!

För uppletande av föremål gav Tage två alternativ att ta ställning till. I båda fallen var området 50 meter brett och

150 meter långt, föraren hade en mittstig att avancera längs och följdes 20 meter bakom av en skallgångskedja (tre personer med 20 meters lucka). Alternativen skilde sig åt vad gällde hundens arbetsätt, den kunde antingen föras i koppel (som vid vindmarkering) eller söka fritt i området. Det förhoppningsvis på något sätt funna föremålet (av större modell, exempelvis kavaj) tjänade sedan som utgångspunkt för spårandet. Hur det hela var tänkt i segrarklass framgår av bild 1. Hunden skulle då inom en cir-

kel, med 25 meters radie och det funna föremålet som mittpunkt, leta rätt på och utarbeta två spår om vardera 600 meter. Kanske ett tänkbart scenario i praktiken men lite svårarrangerat vid tävling. Liksom i Åkes förslag krävdes här ett nytt område för varje hund.

Tvistefrågorna

En av de stora tvistefrågorna, måhända den största, var sättet för markeringen. Rullmarkeringen var ju gammal och beprövad men många ansåg att skallmarkering kunde vara mera ändamålsenlig för skallgångshunden. En del ställde sig dock kritiska till om inte skallmarkeringen kunde innebära att hunden plockade fram skärpa i önskad grad. Om det sedan är skärpa kan väl diskuteras men onekligen har det under årens lopp varit en del problem med skallmarkörer som inte behandlat figuranterna på ett acceptabelt sätt.

Det hävdades också från flera håll att den specialiserade skallgångshunden egentligen var överflödig. Det fanns redan tidigare en kategori hundar som kunde allt det som krävdes, nämligen skyddshundarna. De kunde både spåra och leta efter personer och föremål. Det fanns dock vissa farhågor att den typen av hund skulle ha en alltför fientlig inställning till funna personer, skallgångshunden var tänkt att vara en godmodig hund utan aggression gentemot människor. Bland de olika argument som framfördes mot skyddshundarna som skallgångshundar fanns också att skyddshundsgruppen var en borttynande grupp. Inget sådant kunde dock förmärkas i den årliga statistiken över antalet starter. Att skyddshundarna var mycket ojämnt fördelade över landet var dock ett starkt argument. Till de för en nutida betraktare mera kuriösa invändningarna kan väl hänföras att kvinnor inte visade något intresse för att utbilda skyddshundar!

Interimsreglerna

Efter att skallgångshunden blivit en följetong på årsstämman (motsvarande dagens kongress) kom i april 1958 de interimistiska reglerna för bruksprov med skallgångshundar.

Som framgår av tabellen handlade det om stora områden att genomöka. Föraren skulle gå längs en mittlinje och markeringen kunde ske med skall eller rulle. I högre klass var uppletande av föremål ett eget moment, dock i betäckt terräng och med endast två föremål. I segrarklass var uppletande av föremål integrerat i sökmo-

mentet och föremålen skulle apporteras (om det gick) eller markeras på samma sätt som figurant. I nybörjarklass ingick ett kort icke-förarspår.

Man får onekligen känslan av att konstruktionen med interimregler främst fungerade som en blåslampa i baken på herrarna i regelkommittén så att de efter flera år äntligen skulle komma fram till något. De ansåg sig också mycket riktigt ha tvingats till en "långtgående kompromiss". Sådana har ju en tendens att bli ganska urvattnade men det kan inte sägas om detta alster. Flera av herrarna lovade dock att ändå fortsätta att driva sina idéer, trots interimreglerna.

Något större hopp om att perioden med interimregler skulle ge några erfarenheter kan man knappast ha haft. Därtill var tiden alltför kort, reglerna (i form av ett litet tillägg till gällande regelbok) kom alltså ut i april 1958 och skulle tillämpas året ut. Man får då också betänka att karenstiden till de två högsta klasserna på den tiden var tre månader. I en fotnot i interimreglerna angavs att både skall- och rullmarkering var tillåtna "för närvarande" men att endast ett markeringssätt skulle tillämpas vid ett definitivt fastställande av reglerna. Det kan ju inte ha gjorts reglerna mera lockande, hugade spekulanter fick alltså veta att om de inte satsade på "rätt" markeringssätt (vilket det nu skulle komma att bli) så skulle de få lära om hunden inom ett år!

Under år 1958 anordnades en central domarkonferens där förstas skallgångshunden diskuterades. Entusiasmen var dock mycket liten, inte ens Åke Lundquist själv sade sig ha lyckats värva sina kamrater för idén och förordade, liksom

de flesta andra, i stället ett bibehållande av sjukvårdshundsgruppen i någon form.

FAKTA OM SJUKVÅRDSHUNDEN

Sjukvårdshundar (även kallade sanitetshundar) användes från slutet av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet av ett antal länder för att söka upp sårade på slagfälten.

De skulle helst arbeta tyst och ganska tidigt kom man på att låta hundarna markera fynd genom att gripa en i halsbandet hängande rulle och med den återvända till föraren.

Att sjukvårdshunden fanns med i vår organisation redan från början återspeglas i namnet på SBK:s föregångare Föreningen Svenska Skydds- och Sjukvårdshunden (FSSSH, bildad 1918).

Som tävlingsgren i Sverige fanns sjukvårdshunden med redan från

start. Ett exempel på hur fältproven kunde se ut är att i 1959 års regler skulle hunden i högsta klassen inom 30 minuter söka igenom ett 100 x 500 meter stort område efter sex sårmarkörer (figuranter) varav minst hälften skulle vara väl dolda. Endast sittande eller liggande personer skulle markeras, som störning gick några personer kors och tvärs i området (även andra störningar skulle förekomma). Föraren hade att förflytta sig längs en mittstig och endast rullmarkering var tillåten.

Ganska snart efter andra världskrigets slut konstaterades att sjukvårdshunden inte hade någon funktion att fylla i den nya tidens krigföring.

lerna gjorde ett mycket blekt intryck. Områdets storlek hade minskats radikalt jämfört med interimreglerna. Föraren tilläts dessutom att fritt förflytta sig i området (med domarna 25 meter ifrån). Det var lite överraskande eftersom man dittills mest provat med att ha föraren på en mittstig och det fanns ju också en lång tradition av detta från såväl skydds- som sjukvårdshundsidan. Det fanns dock en fördel med att släppa föraren fri och det var att man på så sätt desarmerade den gamla tvistefrågan om hur hunden skulle markera. Nu ställdes nämligen på

området i de olika klasserna har sedan kommit att justeras då och då.

Sydsvensk besvikelse

Av den ursprungligen tänkta, ganska avancerade, skallgångshundsgruppen blev alltså intet. Utan större överdrift kan man väl säga att sjukvårdshundsgruppen fick lätt modifierade regler och ett nytt namn. Ett citat ur en, sannolikt sydsvensk, tidning från 1959 får illustrera den besvikelse detta väckte på sina håll: "(skallgångshundens)... nackdel var svårigheten för en tilltalande tävlingsform och så förstås det provinsiella ursprunget. För den huvudstadsdominerade regelkommittén är försvunna eller vilsekomna personer inte lingon- eller svampplockare i de stora skogarna, utan folk som begravts under koksras vid Värtan eller finns dolda i kallare, gamla skyddsrum och dylikt."

markeringen bara kravet att den skulle vara tydlig för föraren! Det kan inte ha varit någon speciellt hög tröskel att komma över för den som ville pröva på den nya tävlingsgrenen med sin hund. För att nå de riktigt goda prestationerna krävdes nog ändå ett gediget arbete, där en markering även när hunden var utom synhåll ingick. För övrigt kvarstod det lilla spåret i nybörjarklass och upplevande av föremål hade blivit ett separat moment även i segrarklass.

... och sjukvårdshunden försvinner

Redan på ett tidigt stadium hade framförts synpunkten att skallgångshunden skulle ersätta sjukvårdshunden. Den senare hade förlorat sin militära betydelse och tävlandet var minst sagt sparsamt. Ett par år i mitten på 1950-talet kunde faktiskt antalet starter räknas i ensiffriga tal. Trots ett litet uppsving, och önskemål från domarkonferensen 1958, togs nu beslut om att fasa ut sjukvårdshundsgruppen. Det gjordes stegvis genom att lägsta klassen försvann efter 1960 och de två övriga klasserna efter 1962. Ett par år samexisterade alltså sökhundar och sjuk-

vårdshundar, det arrangerades också SM i båda grupperna år 1961.

Utfvärdering av 1959 års regler

Det skulle visa sig svårt att bedöma hundens arbete om föraren hela tiden fick följa den i hasorna, frågan uppkom också ibland vem som egentligen hittat figuranten. Tillbaka med föraren på mittstigen i nästa regelverk alltså. Men då dök det gamla problemet om hundens markering upp igen. Det salomoniska beslutet blev att både skall och rulle skulle tillåtas. Och därmed hade sökhundsgruppen i 1964 års regler funnit den form som den har än i dag, det som skett sedan är mest småjusteringar. Spåret i lägsta klassen försvann så småningom. Att bredden på området skilde sig åt mellan klasserna hade kanske inte så stor betydelse så länge föraren fritt förflyttade sig inom detsamma. Men denna regel kom att kvarstå även sedan det blivit mittstig igen och det var förstås inte bra ur vare sig tränings- eller tävlingsperspektiv. Missförhållandet korrigerades redan efter tre år då bredden, liksom idag, blev 100 m i samtliga klasser. Längden på

